

FISKARSIN RUUKKI ELÄÄ UUTTA KUKOISTUSTA

Anja Paljakka ja Leena Venho

Ruukista on tullut kulttuuriturismin vetonaula, jossa kävijä kohtaa elävän, taidokkaasti kunnostetun asuinympäristön ja monipuolisia palveluja. Koko maan kiinnostavimpiin kuuluvat kesänäyttelyt vetävät väkeä läheltä ja kaukaa. Toimintaa riittää ympäri vuoden. Ruukissa elää ja toimii käsityöläisten, muotoilijoiden ja taiteilijoiden yhteisö, joka hakee vertaistaan maailmalla. Uudesta toimeliaisuudesta huolimatta Fiskarsin maisema, kulttuuriarvot ja omaleimaisuus ovat tallella. Ruukki on tänään kaikkea muuta kuin ulkomuseo.

Eipä uskoisi, että Fiskars kärsi vielä 1980-luvulla samankaltaisista rakennemuutoksista kuin monet teollisuuspaikkakunnat muuallakin, Suomessa ja maailmalla. Teollinen toiminta oli muuttanut luonnettaan. Myös Fiskarsissa yhtiön kasvaessa ja suuntautuessa maailmanmarkkinoille työpaikat muuttivat näiden tarpeiden sanelemina. Alkuperäisessä ruukissa ei ollut enää tilaa tarpeeksi suurille yksiköille.

Noidankehä oli sama kuin monilla muilla perinteisillä teollisuuspaikkakunnilla: kun työikäinen väki hakeutui muualle, talot autioituivat ja palvelut surkastuivat. Ilmiötä nimitettiin koko maassa rakennemuutokseksi.

Fiskarsin ruukin ei tarvinnut kauan kokea rakennemuutoksen nurjia puolia. Luonto, kulttuurimaisema ja perinteet osoittivat vetovoimansa. Fiskarsia olivat sen alkuaikoina rakentamassa aikansa huiput, Charles Bassi, C.L. Engel, J.E. Wiik ja A.F. Granstedt. Rakennukset ovat vankkoja ja kauniita. Tehdasmiljöö ympäristöineen on ollut ruukinpatruunoiden seuraajillekin pyhä asia.

Kaikkialla teollistuneissa maissa vanhojen teollisuuspaikkakuntien arkkitehtuuri ja miljöö, rakennetun ympäristön ja ihmisen työn yhdistelmä, ovat

nousseet arvoonsa. Fiskarsin tekee ainutlaatuiseksi lisäksi sen luonto: laajat metsät, kymmenet rannoiltaan rakentamattomat järvet, jyrkät rinteet ja epäsuomalainen puusto ja muu kasvullisuus.

Ruukki elämään

Fiskarsin varatoimitusjohtaja Ingmar Lindberg sai yhtiön kiinteistötoimen vastuulleen vuonna 1987. Samoihin aikoihin syntyi Ruukki elämään -projekti, aluksi hänen mielessään. Ruukissa oli edellytykset, jotka voivat toteutua harvassa paikassa: yksi yhtiö omistaa rakennukset ja maat. Tavalisessa kirkonkylässä voi olla sata maanomistajaa, jolloin päätöksenteko käy hyvin vaikeaksi. Seuraava vaihe oli ohjattu Fiskarsin uusi asuttaminen. Tyhjiä tiloja, joita siihen aikaan, 1990-luvun alkupuoliskolla, oli runsaasti, tarjottiin ”valikoiduille muuttajille tarjouksella, josta ei voinut kieltäytyä”.

Esimerkiksi puuseppä Kari Virtanen siirsi virstaansa Pohjanmaalta Fiskarsiin ensimmäisten joukossa ja sai toimitiloikseen Suomen vanhimman konepajan. ”Lehtometsäalueeseen kuuluminen oli merkittävä kehitystekijä”, Virtanen muistelee. Fiskars on puusepille aarreaitta, kasvaahan sen rinteillä 29 eri puulajia.

Loppu on historiaa. Riitti, kun ruukkiin tuli viitisentoista uutta asukasta. Sen jälkeen alkoi suuri muuttoaalto. Nykyään tulijoita olisi enemmän kuin asuntoja on tarjolla. Tilanne paranee, kun Fiskarsin uutta kaavaa päästään toteuttamaan. Yhtiö on ollut aktiivisesti mukana laatimassa kaavaa, joka antaa mahdollisuuden parinsadan uuden omakotitalon tonttiin ja jopa ruukin ydinalueiden tiivistämiseen.

Kunnostustyötä on tehty kaikkialla - kartanomaisesta Kivimuurista punamullattuihin entisiin

Katunäkymä
(Kuva: Fiskars Oyj Abp,
Olli Pekka Rönn)

Antiikkipäivät kesäkuussa 2010
(Kuva: Fiskars Oyj Abp, Olli Pekka Rönn)

työväenasuntoihin. Mikään ei kerro Fiskarsin muutoksesta selvemmin kuin asumisen väljyys ja taso. Suuri osa entisistä työväenasunnoista on siirtynyt yksityiseen omistukseen ja kunnostettu. Mittava saneerauskohde olivat kaksi kivirakennusta pääraitin varrella. Fiskars-yhtiö uusi ja modernisoi "kasarmit" liiketiloiksi ja asunnoiksi.

Uudet asukkaat ja uudet palvelut

Fiskarsissa asui kaksi kertaa enemmän ihmisiä silloin, kun ruukki oli täynnä teollista tuotantoa ja

suuria perheitä ja oli suureksi osaksi omavarainen. Nyttemmin ruukissa on kirjoilla noin 600 henkeä. Paljon muitakin muutoksia on tapahtunut, onhan väestö kertaalleen melkein vaihtunut. Ennen ruukin kieli oli ruotsi. Nyt ruotsinkielisten osuus on muutamassa vuodessa painunut alle viidenneksen. Koulua uhkasi välillä lakkauttaminen, nyt koulutielä kulkee taas lapsia kuin entisaikaan. Uudet asukkaat ovat nuorempia kuin väestö keskimäärin.

Ruukkiin muuttaneilla taidekasityöläisillä, muotoilijoilla ja kuvataiteilijoilla on ollut keskeinen osa viime vuosien tapahtumien vyöryssä ja myös uusien

työpaikkojen luomisessa ruukkiin. Fiskarsin saksitehdas siirtyi vuonna 2002 Billnäsiin, ja sen entinen rakennus on tarjonnut taiteilijoille työtiloja. Fiskars-yhtiön maa- ja metsäomaisuutta hoidetaan edelleen ruukista käsin.

Melkein kaikki työpaikat ovat uusia. Ruukissa toimii puusepänverstaita, muotoilutoimisto, arkkitehtitoimisto, useita keramiikkaverstaita ja lasihtiti. Kauan tyhjillään olleessa komeassa kavinavetassa toimii nykyään kynttilätehdas ja taimimyymälä.

Ravintoloita on kaksi, yksi joen kummallakin rannalla: Fiskars Wärdshus ja entisessä kuparipajassa toimiva, siitä nimensä saanut Kuparipaja, joihin kumpaankin tullaan matkojen päästä varta vasten syömään. Kokouskeskus FiskarsForum tarjoaa kokouksille ja seminaareille entisessä hienotaepajassa asialliset puitteet ja idyllisen maiseman kosken rannalla.

Taiteen ja käsityön keskus

Fiskarsin käsityöläisten, muotoilijoiden ja taiteilijoiden ensimmäisellä näyttelyllä kesällä 1994 oli kauaskantoiset seuraukset, tekihän näyttely osallistujistaan yhteisön. Uuden Fiskarsin maine alkoi levitä entisestä kuparipajasta maailmalle. Yhteisö on sittemmin järjestäytynyt osuuskunnaksi, jossa vuoden 2010 alussa oli 119 jäsentä. Perheenjäsenineen osuuskuntalaiset muodostavat jo Fiskarsin asujaimistosta puolet. Osuuskunta on yhteisö, jonka rikkautena on monipuolisuus, onhan siinä edustettuna parikymmentä eri ammattia.

Fiskarsin yhteydet ulkomaailmaan ovat samoin tiivistyneet. Fiskars-yhtiö kunnosti vuonna 2006

Suutarinmäellä sijaitsevaan taloon taiteilijaresidenssin, jossa on kaksi täydellisesti varustettua asuntoa ulkomaalaisille vieraileville taiteilijoille, käsityöläisille ja muotoilijoille.

Lastut ovat lentäneet Fiskarsin verstaista kauas. Fiskarsin näyttelyistä esineet ovat usein jatkaneet matkaansa ulkomaille. Fiskarsilaiset yhteisönä ovat esittäytyneet muun muassa Japanissa ja Meksikossa.

Kuparipajassa ja näyttelytilaksi kunnostetussa vanhassa viljamakasiinissa järjestetään kummassakin kesänäyttely. Fiskars tarjoaa nykyään palveluita ja tapahtumia ympäri vuoden, vaikka talvinäyttelyt eivät vedäkään väkeä yhtä suurin joukoin kuin kesäisin, on ruukki myös talvella ja syksyllä vierailun arvoinen. Vuosittain siellä vieraileekin n. 150.000 koti- ja ulkomaista kävijää. Erilaiset työpajat tarjoavat mahdollisuuden kurkistaa vaikkapa sepän tai keraamikon työhuoneelle, ja kokeilla myös omia käden taitojaan naulan taonnan tai lasinpuhalluksen parissa. Lukuisissa käsityöläisten myymälöissä ja putiikeissa riittää katsottavaa ja ihasteltavaa.

Ruukissa vierähtää helposti päivä tai useampi, majoittua voi joko Fiskars Wärdshus -hotellissa tai jossain ruukin idyllisistä bed&breakfast -paikoissa. Ravintolat ja kahvilat tarjoavat makuelämyksiä mukavissa miljöissä. Joenlaaksoon syntyntä rautaruukkia ympäröi monipuolinen, vehmas luonto ylväine jalopuineen; kiertämällä ruukin vajaan parin kilometrin pituisen luontopolun voit nähdä yli 20 puulajia. Ruukin läpi virtaava joki tarjoaa myös mahdollisuuden perhokalastukseen. Tai mikäpä olisi mukavampaa kuin vain olla ja nauttia olostaan ruukkia kiertelemällä ja aistejaan herkistäen.

Anna Paljakka

Leena Venho

VTM, toimittaja, tietokirjailija

FM, viestintäpäällikkö, Fiskarsin Kiinteistöt, Fiskars Oyj Abp

Helsingin Sanomien toimittaja 1983 - 2010, avustaja 2010 -

Ulkoministeriön virkamies 1973 - 1982

Suomen tietotoimiston toimittaja 1972 - 1973

Kirjastolehden toimittaja 1967 - 1969

Fiskarsin käsityöläisten, muotoilijoiden ja taiteilijoiden osuuskunnan jäsen

Ulkomaantoimittajien yhdistyksen puheenjohtaja 1989 - 1992

Ulkoasiainhallinnon virkailijayhdistyksen puheenjohtaja 1977 - 78

kuvamateriaalia Fiskarsin Ruukista löytyy aiemmin toimitetussa osoitteessa

<http://www.fiskarsvillage.fi/fi/lehdistolle/kuvapankki/>

palaan mahdollisiin kirjoittajakuviin myöhemmin jos sellaisia löytyy